

В.І. ГОРЕЛЕНКО

Інститут цукрових буряків УААН

ЕФЕКТИВНІСТЬ РІЗНИХ ФОРМ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У БУРЯКОЦУКРОВОМУ ВИРОБНИЦТВІ

Розглянуті різні форми інтеграції, які сприяють підвищенню економічної ефективності бурякоцукрової галузі

Низька ефективність виробництва цукрових буряків і цукру обумовлена рядом об'єктивних і суб'єктивних причин.

Нині бурякосійні підприємства і цукрові заводи знаходяться в скрутному становищі. Не маючи обігових коштів, вони неспроможні придбати матеріальні ресурси (насіння, добрива, паливно-мастильні матеріали, отрутохімікати та ін.), внаслідок чого їх матеріально-технічна база занепадає. Разом з тим цукрові заводи не мають необхідних обсягів цукросировини для забезпечення виробничої потужності протягом 90-100 днів цукроваріння. Сільськогосподарським підприємствам недоступні кредитні ресурси через високі процентні ставки на них. В цих умовах, а також в умовах гострого дефіциту інвестицій в бурякоцукровому підкомплексі АПК об'єктивно виникає необхідність пошуку нових інтегрованих організаційних форм господарювання.

В бурякоцукровому підкомплексі АПК вимагають змін, перш за все, економічні взаємовідносини бурякосійних господарств з цукровими заводами. Успішно це завдання можливо вирішити, якщо всі учасники виробничого процесу "буряк-цукор" будуть зацікавлені в отриманні високоякісної конкурентоспроможної продукції - цукру. Для цього необхідно об'єднати інтереси виробників і переробників сировини та створити інтегровані формування із залученням до цього процесу інших інвесторів (транспортні, агрохімпостачальні, комерційні структури) [1,2].

Економічна суть організації інтегрованих формувань в системі АПК полягає в органічному (організаційному, технологічному, економічному) об'єднанні взаємопов'язаних і взаємозалежних сільськогосподарських і переробних підприємств, обслуговуючих, торговельних та інших підприємств і організацій з метою спільного виробництва кінцевої продукції та одержання прибутку.

Можливі два основних варіанти побудови інтеграційних зв'язків між учасниками бурякоцукрового виробництва. Перший - взаємовідносини між партнерами регулюються договором (контрактом), а підприємства

функціонують відокремлено (контрактна інтеграція). Другий - створення інтегрованих структур з участю кожного партнера в розподілі кінцевого фінансового результату, тобто юридичне й організаційне оформлення нової інтегрованої структури. На даний момент переважає перший варіант формування взаємовідносин.

На сучасному етапі у бурякоцукровому комплексі набули розвитку ряд форм інтеграції:

1. Вирощування цукрових буряків на орендованих землях силами и засобами цукрових заводів.

У 2001 році 103 цукрових заводи в Україні орендували 76 тис.га. землі. Крім того, ряд цукрових заводів орендували землю не тільки для вирощування цукрових буряків, а й повну сівозміну бурякосійного господарства.

На початку дев'яностих років ініціаторами оренди землі у бурякосійних господарствах були Саливінківський цукровий завод Київської області і Парафіївський Чернігівської, які починали цю роботу відповідно з 200 і 120 гектарів. В 2001 році Саливінківський завод тільки в Васильківському районі із 5518 га посівів цукрових буряків орендував 2057 га., з них 746 га в дослідному господарстві "Мар'янівське", 628 га в дослідному господарстві "Саливонківське", 221 га в СВК "Дружба", 462 га - земельні паї декількох господарств. Урожайність цукрових буряків на орендованих землях досягала 400-450 ц/га.

2. Сумісне з господарствами і цукровими заводами вирощування цукрових буряків.

Крім оренди, цукрові заводи надають товарний кредит бурякосійним господарствам насінням з розрахунками за нього після збирання та переробки урожаю цукрових буряків, матеріально-технічну допомогу господарствам (паливом, добривами, технікою, засобами захисту та іншим). За укладеними договорами (угодами, контрактами) цукрові заводи за надані послуги отримують оплату цукросировиною.

3. Створення товариства з обмеженою відповідальністю (ТОВ), засновником якого є цукровий завод з окремим юридичним статутом.

До нього можуть увійти господарства-боржники за отримані матеріально-технічні ресурси. Статутний фонд становить у даному випадку 50% на 50%. ТОВ орендує у власників паїв господарств землю для вирощування цукрових буряків і є правонаступником боргів господарства перед цукровим заводом.

4. Залучення фермерських господарств та індивідуального сектора до інтеграційних процесів.

В останні роки спостерігається збільшення частки надходження сировини від фермерських господарств і приватних осіб. В західних областях України ця частка сягає 50 % і продовжує зростати.

З метою зацікавлення фермерів та приватних осіб у розширенні площ посіву і збільшенні обсягів виробництва цукрових буряків та скорочення відстані їх доставки, цукрові заводи створюють додаткові бурякоприймальні пункти. Це значно здешевлює вартість доставки буряків і зацікавлює господарника збільшувати обсяги їх виробництва. В областях західного регіону з приватного сектора в 2002 р. на цукрові заводи надійшло від 37 до 53% загального виробництва цукрових буряків в областях [3]. Інтеграція з індивідуальними і фермерськими господарствами є вагомим важелем виробництва бурякоцукрового комплексу АПК.

5. Поглиблення інтеграції через розширення діяльності машинно-технологічних станцій як інструменту зацікавлення партнерських відносин та надання різноманітних послуг бурякосійним господарствам прилеглої зони.

Після того, як будуть побудовані інтеграційні зв'язки на рівні товаровиробників, можна говорити вже про побудову вертикальних інтегрованих структур як на регіональному, так і загальнодержавному рівні із залученням до цього інших учасників бурякоцукрового виробництва. Йдеться про створення корпорацій, холдингових компаній, концернів, агроконсорціумів, аграрно-фінансово-промислових груп, різних спілок і асоціацій, засновниками яких стануть цукрові заводи, аграрні підприємства, сервісні та фінансові організації [4].

Висновки. Вдосконалення економічних взаємовідносин шляхом створення на новій економічній основі бурякоцукрових інтегрованих **формувань** різних **рівнів** сприяють підвищенню економічної ефективності бурякоцукрового виробництва, дозволяють сформувати стійку сировинну зону цукрових заводів і гарантують забезпечення їх сировиною. В інтегрованих формуваннях відпадає залежність від відокремленого постачальника сировини, забезпечується гарантоване інвестування за пріоритетними напрямками, внаслідок чого зростає реальна можливість впровадження сучасних технологій виробництва і переробки продукції.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Поплавський В. Розвивати інтеграцію в цукробуряковому виробництві// Економіка України. - 1994. - №2. - С.91.
2. Пыркин В.И. Интеграционные процессы в свеклосахарном комплексе **Украины**// **Сахарная свекла.** - 1998. - №5. - С.3-4.
3. Гриненко І.П. Розвиток інтеграційних відносин у цукробуряковому підкомплексі. / Економіка АПК. - 2001. - №10. - С.51-55.
4. Нелеп В.М., Сранкін О.О. Розвиток інтеграції в цукробуряковому виробництві// Економіка АПК. - 2000. - №6. - С. 12-22.

Аннотация

УДК 633.63:631.171

**Эффективность разных форм интеграционных процессов в
свеклосахарном производстве**

В.И. Гореленко

Рассмотрены разные формы интеграции, которые содействуют повышению экономической эффективности свеклосахарной отрасли.

Annotation

UDC 633.63:631.171

**Efficiency of different forms of integration processes in sugar beet
production**

V. Gorelenko

Different integration forms, which contribute to increasing economic efficiency of beet-sugar production branch are considered.